

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

عنوان:

**آنالیز اقتصادی – اجتماعی صید کیلکا ماهیان در
آبهای جنوب دریای خزر (استان مازندران و گیلان)**

مجری مسئول:

سیدامین اله تقوی مطلق

شماره ثبت

۵۸۳۴۸

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور- پژوهشکده اکولوژی دریای خزر- پژوهشکده آبی پروری آبهای
داخلی

عنوان طرح/پروژه: آنالیز اقتصادی - اجتماعی صید کیلکا ماهیان در آبهای جنوب دریای خزر (استان
مازندران و گیلان)

کد مصوب: ۹۷۰۶۱۷-۰۱۲-۱۲-۱۲-۰۴

نام و نام خانوادگی نگارنده/نگارندگان: سیدامین الله تقوی مطلق

نام و نام خانوادگی مجری مسئول (اختصاص به پروژه ها و طرحهای ملی و مشترک دارد) : سیدامین الله
تقوی مطلق

نام و نام خانوادگی مجربان استانی: غلامرضا دریانبرد (پژوهشکده اکولوژی دریای خزر)، اکبر پورغلامی مقدم
(پژوهشکده آبی پروری آبهای داخلی)

نام و نام خانوادگی همکار(ان): حسن فضلی، علی اصغر جانباز، کامبیز خدمتی بازکیائی، مسعود نیک پور، زهره
مخیر، عباس توکل، سیداحمد رضا هاشمی، مختار آخوندی، عباس علی شیخ تبار

نام و نام خانوادگی مشاور(ان): مارک دیمیش، جنیفر جی، داریو پینیلو

نام و نام خانوادگی ناظر(ان): -

محل اجرا: استانهای مازندران و گیلان

تاریخ شروع: ۱۳۹۷/۲/۱

مدت اجرا: ۲ سال و ۲ ماه

ناشر: موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

تاریخ انتشار: سال ۱۳۹۹

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است. نقل مطالب، تصاویر، جداول، منحنی ها و نمودارها با ذکر مأخذ
بلامانع است.

«سوابق طرح یا پروژه و مجری مسؤل / مجری»

طرح/پروژه: آنالیز اقتصادی - اجتماعی صید کیلکا ماهیان در

آبهای جنوب دریای خزر (استان مازندران و گیلان)

کد مصوب: ۰۴-۱۲-۱۲-۰۱۲-۹۷۰۶۱۷

شماره ثبت (فروست): ۵۸۳۴۸ تاریخ: ۱۳۹۹/۸/۳

با مسئولیت اجرایی جناب آقای سیدامین الله تقوی مطلق دارای

مدرک تحصیلی دکتری تخصصی در رشته ارزیابی ذخایر می باشد.

پروژه توسط داوران منتخب بخش بیولوژی و ارزیابی ذخایر آبریان

در تاریخ ۱۳۹۹/۶/۱۶ مورد ارزیابی و با رتبه خوب تأیید گردید.

در زمان اجرای پروژه، مجری در:

ستاد ■ پژوهشکده □ مرکز □ ایستگاه □

با سمت عضو هیئت علمی در موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

مشغول بوده است.

عنوان	«فهرست مندرجات»	صفحه
چکیده		۱
۱- مقدمه		۳
۱-۱- چرایی نیاز به داده‌ها و اطلاعات اقتصادی - اجتماعی		۵
۱-۲- اهداف کلی پروژه		۸
۱-۳- اهداف جزئی پروژه		۹
۱-۴- مروری بر مطالعات انجام شده		۹
۱-۵- کیلکا ماهیان دریای خزر		۱۰
۲- مواد و روش‌ها		۱۲
۲-۱- شناورهای مورد مطالعه		۱۲
۲-۲- روش صید کیلکا ماهیان		۱۳
۲-۳- جامعه آماری و انتخاب نمونه		۱۴
۲-۴- گردآوری داده‌ها		۱۵
۲-۵- پردازش داده‌ها و محاسبه شاخص‌ها		۱۶
۲-۵-۱- اشتغال یا درگیر بودن مالک شناور در فعالیت صیادی		۱۷
۲-۵-۲- فعالیت		۲۰
۲-۵-۳- هزینه‌های متغیر		۲۰
۲-۵-۴- هزینه‌های ثابت		۲۲
۲-۵-۵- سرمایه‌گذاری‌ها		۲۲
۲-۵-۶- اقتصادی		۲۳
۲-۵-۷- اقتصادی - اجتماعی		۲۷
۲-۵-۸- ساختار جمعیتی		۲۸
۲-۵-۹- شاخص‌های فنی		۳۰
۲-۵-۱۰- شاخص زیست محیطی		۳۰
۳- نتایج		۳۱
۳-۱- اشتغال و درگیر بودن صاحب شناور در فعالیت صید و صیادی		۳۱
۳-۱-۱- حضور مالک شناور در فعالیت صیادی		۳۱

۳۳	۳-۱-۲- تعداد افراد شاغل در شناور.....
۳۳	۳-۱-۳- تعداد کل افراد شاغل در شناور.....
۳۴	۳-۱-۴- میانگین ساعات کاری به ازاء هر فرد.....
۳۵	۳-۱-۵- ساعات کاری.....
۳۵	۳-۱-۶- ساعات کار تمام وقت کشوری.....
۳۶	۳-۲- فعالیت.....
۳۶	۳-۲-۱- روزهای دریاروی.....
۳۷	۳-۲-۲- مدت زمان سفر دریایی برای صیادی.....
۳۸	۳-۲-۳- مقدار صید.....
۳۹	۳-۲-۴- مقدار مصرف شخصی (خورشتی).....
۳۹	۳-۳- هزینه‌های متغیر.....
۳۹	۳-۳-۱- هزینه‌های پرسنلی.....
۴۱	۳-۳-۲- هزینه‌های انرژی.....
۴۱	۳-۳-۳- مقدار مصرف انرژی.....
۴۲	۳-۳-۴- سایر هزینه‌های عملیاتی.....
۴۲	۳-۳-۵- هزینه‌های تجارت شامل فروش ماهی بعد از صید.....
۴۳	۳-۳-۶- هزینه‌های تعمیر و نگهداری.....
۴۳	۳-۳-۷- مقایسه هزینه‌های متغیر به تفکیک کلاس شناورها.....
۴۵	۳-۴- هزینه‌های ثابت.....
۴۶	۳-۵- سرمایه گذاری‌ها.....
۴۷	۳-۶- شاخص‌های اقتصادی صید کیلکا ماهیان در دریای خزر.....
۴۷	۳-۶-۱- درآمدها.....
۴۸	۳-۶-۲- درآمد ناخالص.....
۴۸	۳-۶-۳- ارزش افزوده ناخالص.....
۴۹	۳-۶-۴- سود براساس هزینه‌های ثابت و متغیر.....
۵۰	۳-۶-۵- نقطه سر به سر درآمدها.....
۵۰	۳-۶-۶- هزینه استهلاک.....
۵۱	۳-۶-۷- هزینه فرصت.....

۵۱	۳-۷- اقتصادی - اجتماعی
۵۱	۳-۷-۱- دستمزد براساس کار تمام وقت
۵۲	۳-۷-۲- بهره‌وری نیروی کار
۵۲	۳-۸- ساختار جمعیتی
۵۲	۳-۸-۱- سن پرسنل شاغل در شناور
۵۲	۳-۸-۲- سطح تحصیلات پرسنل شاغل در شناور
۵۴	۳-۸-۳- اندازه خانواده پرسنل شاغل در شناور
۵۴	۳-۸-۴- تعداد افراد خانواده شاغل در صیادی
۵۵	۳-۸-۵- تعداد افراد خانواده که در کارهای ساحلی مربوط به شناور اشتغال دارند
۵۵	۳-۸-۶- سهم درآمد خانواده از طریق فعالیت‌های صیادی
۵۶	۳-۹- شاخص‌های فنی
۵۶	۳-۹-۱- استفاده از ظرفیت
۵۷	۳-۱۰- شاخص زیست محیطی
۵۷	۳-۱۰-۱- کارایی سوخت در تولید محصولات دریایی
۵۹	۴- بحث
۶۶	۵- جمع‌بندی
۶۷	منابع
۶۹	پیوست
۷۴	چکیده انگلیسی

چکیده

داده‌های اقتصادی - اجتماعی صید کیلکا ماهیان در آب‌های جنوبی دریای خزر از طریق پرسشنامه‌ای که در برگیرنده متغیرهای متفاوت و مرتبط با فعالیت صیادی بود، به منظور ارزیابی اقتصادی - اجتماعی فعالیت صیادی گردآوری شد. داده‌های گردآوری شده شامل ساختار مالکیت شناورها، اشتغال، شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی، هزینه‌ها، معیشت، سوددهی، نرخ سرمایه‌گذاری، وام، یارانه، نرخ فعالیت و جمعیت‌شناسی بود. نتایج نشان داد که در ۸۰ درصد از شناورهای صیادی استان مازندران مالک شناور در فعالیت‌های صیادی درگیر می‌باشد. این نسبت برای شناورهای کلاس ۱۲-۱۸ متر و ۱۸-۲۴ متر استان گیلان به ترتیب ۹۰ و ۴۰ درصد بود. نتایج این تحقیق نشان داد که در شناورهایی که مالک شناور حضور دارد و در عملیات صیادی شناور فعال است، میزان درآمد کاهش داشته و هزینه‌ها افزایش یافته است.

تعداد اشتغال‌های ثابت ایجاد شده در صیادی کیلکا در هر دو استان ۳۷۷/۴ موقعیت شغلی بود که نرخ اشتغال ثابت برای هر شناور ۵/۱ نفر محاسبه شد. تعداد کل افرادی که بصورت ثابت، موقت و گردش در هر دو استان در فعالیت صیادی کیلکا ماهیان اشتغال دارند ۴۸۰ نفر محاسبه شد. میانگین ساعت کاری سالانه هر فرد در شناورهای کیلکاگیر در سال ۱۳۹۶ در جنوب دریای خزر ۱۲۱۲/۱ ساعت بود. برای شناورهای کلاس ۱۲-۱۸ متر استان‌های مازندران و گیلان و کلاس ۱۸-۲۴ متر استان گیلان نسبت ساعت کاری تمام وقت کشوری به ترتیب ۴/۱، ۳/۲ و ۲/۶ ساعت و نسبت ساعت کاری تمام وقت بین‌المللی به ترتیب ۴/۴، ۳/۴ و ۳/۱ ساعت محاسبه شد. تعداد روزهای دریاری برای شناورهای استان مازندران ۵۴۷۵/۸ روز برآورد شد که به مراتب بیش از شناورهای استان گیلان بود. به عبارت دیگر ۶۳ درصد از تلاش صیادی (روزهای دریاری) مربوط به شناورهای استان مازندران بود. میانگین ساعت کاری روزانه برای شناورهای صیادی کیلکاگیر ۱۶/۵ ساعت محاسبه شد. ساعات کاری سفرهای دریایی در سال ۱۳۹۶ برای کل ناوگان صیادی ۱۴۴۱۰۸ ساعت برآورد شد که از این مقدار ۹۰۳۵۱ ساعت (۶۳ درصد) مربوط به شناورهای کلاس ۱۲-۱۸ متر استان مازندران بود. هزینه‌های پرسنلی بیشترین مقدار را در بین هزینه‌های متغیر دارا بودند.

روش‌های مختلفی برای پرداخت حقوق و مزایای پرسنل در صید کیلکا ماهیان مشاهده شد. مالکین شناورهای صیادی در استان مازندران به پرسنل خود حقوق ثابت ماهانه پرداخت می‌کنند و علاوه بر حقوق، به ازاء هر تن صید کیلکا ماهیان معادل ۵۰۰۰۰ تومان علاوه بر حقوق ثابت به کل پرسنل پرداخت می‌کنند که بین تمامی پرسنل تقسیم می‌شود، ولی پرداخت حقوق در استان گیلان متفاوت بوده و به صورت سهمی از صید صورت می‌گیرد. هزینه سوخت، هزینه تعمیر و نگهداری، سایر هزینه‌های عملیاتی، هزینه‌های تجاری، هزینه‌های ثابت و هزینه پرسنلی به ترتیب ۹/۴، ۱۲/۸، ۹/۴، ۱/۱، ۱۰/۰ و ۵۷/۳ درصد از هزینه‌های عملیاتی را دارا بودند.

نتایج این تحقیق نشان داد که هزینه پرسنلی بیش از ۵۰ درصد از هزینه‌های عملیاتی را به خود اختصاص می‌دهد. دلیل کم بودن هزینه انرژی، پایین بودن قیمت سوخت در ایران و یارانه‌ای است که به تمامی وسایل نقلیه تعلق

می‌گیرد. کل هزینه‌های متغیر در سال ۱۳۹۶ برای ناوگان صیادی کیلکاگیر ۱۴/۶ میلیارد تومان برآورد شد که هزینه پرسنلی و هزینه تجاری به ترتیب با ۶۴ و ۱ درصد بیشترین و کمترین سهم را داشتند. سایر هزینه‌های عملیاتی و هزینه سوخت به مقدار ۹/۴ درصد از کل هزینه‌های متغیر با هم برابر بودند. فعالیت صیادی کیلکا ماهیان، اشتغال، فرصت‌های اقتصادی و معیشت را برای ساکنین جنوب دریای خزر ایجاد کرده است. به دلیل مشارکت فعال صیادان در مدیریت صید کیلکا ماهیان در ۱۰ سال گذشته، ذخایر ماهی کیلکای معمولی و به تبع آن فرصت‌های شغلی صیادی نیز به ثبات رسیده است.

کلمات کلیدی: صید کیلکا ماهیان، شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی، درآمد پرسنل، هزینه‌ها، درآمد، سهم

صید